

«ՀԱՄՕՐԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑ»

Ա. ԲԱՐԵՆՍՈՍՈՒԹԻՆ ՍՐԲՈՑ

Հովուական պարտականություններէ դադար առնելէս ասդին ես ինծի պարտաւորութիւն ըրած եմ, ամէն առաւօտ, մէկ ժամ տեւողութեամբ, հոգեւոր գրադմունք կատարել: Կը կարդամ օրուան յատուկ Ս. Գրոց ընթերցումները: Կը փաղեմ օրուան շարականները: Կը սերտեմ օրուան Տօնին հանդիպող սրբոց կեանքը: Եւ կը կարդամ գլուխ մը Նարեկէն եւ գլուխ մըն ալ Խալիլ Ճիպրանի «Յիսուս Որդի» անուն գրքէն: Եւ ժամը կը վերջացնեմ Պատարագամատոյցէն մի քանի էջեր կարդալով: Այս մէկ ժամի ամբողջ տեւողութեան կ'ունկնդրեմ անաղմուկ նուագ: Հոգեւոր գրադմանց այս մէկ ժամը կը սահի եւ կ'անցնի անձանձիր: Հոգեւոր եւ մտօք լիացած կը զգամ: Կը միտքարուիմ եւ կը մերձենամ Աստուծոյս:

Այս միջոցաւ է որ մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ըրի «Համօրէն Մարտիրոսաց» մակդիրի տակ հաւաքուած Շարականները, Մաղթանքները, Աղօթքները, տաղերը եւ ընթերցուածները: Կրկին անգամներ կարդացի, Հայոցս եւ համաքրիստոնէական եկեղեցիներու մէջ յիշատակուած, սրբոց վկայաբանութիւնները: Շատ քաներ ուսայ եւ մոռացութեան տրուած շատ քաներ վերյիշեցի: Մարտիրոսաց կրած չարչարանքները սարսուռ եւ տրտմութիւն պատճառեցին ինծի: Եւ խորհեցայ. — «Այսօր, աշխարհիս չորս ծագերուն կայացող անմարդկային արարքները ամէնֆոյ կ'աւաղենք. հապա հազարաւոր տարիներ առաջ Քրիստոսի սուրբերուն դէմ կատարուած ճիւղային արարքներուն համար ո՞վ ողբաց կամ աւաղեց»: Փափաքս է օր մը՝ «Տանջանք Սրբոց» մակդիրի տակ յօդուած մը շարադրել

եւ Սրբոց մահագրութիւնը կատարել: Յօդուած մըն ալ նուիրել Սրբոց Սուրբ վարդին եւ կենցաղին:

Ներկայ յօդուածիս նիւթն է սակայն «Բարեխօսութիւն Սրբոց»:

Սոյն գրութեան աղբիւր կը գործածեմ միայն ու միայն այն շարականները եւ տաղերը որոնք կ'երեւին «Համօրէն Մարտիրոսաց» վերնագրին տակ: Համօրէն Մարտիրոսաց նուիրեալ Շարականները զանազան են եւ քաղաքացիական եւ կը լեցնեն մեր շարակնոցին մէկ երկար մասին էջերը: Եւ իմ ընկիւղ մէջքերումներս անշուշտ թէ միայն մէկ տասանորդն են այն հարուստ եւ այն քաղում այլ շարադրութեանց որոնք կը պառկին սոյն շարականներուն եւ տաղերուն մէջ:

Ի՞նչ կ'ըսեն ուրեմն Մեր շարականները «Սրբոց Բարեխօսութեան» մասին:

Պարտիմ խոստովանիլ որ, Մարտիրոսաց նուիրեալ Շարականներուն կրկին ու կրկին անգամ ընթերցումը պատճառ եղաւ որ ես շատ քաներ ուսանիմ «Բարեխօսութիւն Սրբոց» նիւթին շուրջ եւ ըլլամ վերահասու այնպիսի իրողութեանց որոնց ոչ մէկ ատեն անդրադարձած էի:

Սրբոց Բարեխօսութեան վարդապետութիւնը անշուշտ թէ Հայերուս աւանդութեան մէկ մասնիկն է եւ մասնիկը բոլոր Ուղղափառ եւ Ընդհանրական եւ Առաքելական Դաւանութեանց: Գիտեմք նաեւ որ Բողոքական ամէն յարանուանութիւն կը մերժէ «Սրբոց Բարեխօսութիւնը»: Խոստովանիմ նաեւ որ, երբ կրօնական խօսակցութեանց մէջ «սրբոց քարեխօսութեան» չատագովութիւնը կ'ընէի, շատ անգամ անպատասխանի կը մնայի: Եւ այժմ անվարան կրնամ յայտարարել

որ, «Համօրէն Մարտիրոսաց» յիշատակին հիւսուած այս շարականները եւ տաղերը անթերի եւ անհատում աղբիւր են «Սրբոց Բարեխօսութիւնը» ջատագովել ուզող հաւատացելոց:

Ինչե՞ր կ'ըսեն ուրեմն, մեր սրբազան Շարականները «Սրբոց Բարեխօսութեան մասին»: Մենք հայերս, ըստ Շարականներուն, ի՞նչպիսի սրբութիւն կ'ընծայենք սրբոց: Ի՞նչ է նկարագիրը եւ անոնց պաշտօնը եւ ինչպիսի՞ հրաշագործութիւն կը կատարեն անոնք:

Ահա թէ ինչ ըսած են շարականները: Համօրէն Մարտիրոսները «Պարծանք են եկեղեցւոյ . . . Յոյս Հաւատացելոց . . . Կարապետ Տիեզերաց . . . Լուսցողք Մեղաւորաց . . . Նորոգեցին գաշխարհ . . . Փայլին որպէս զարեգակն ի մէջ աստեղաց . . . Աղբիւր են կենաց աշխարհի . . . Մուրեկոց առաջնորդ . . . Լուսաւորիչք աշխարհի . . . Օթեւանք Սուրբ Ներդրութեան . . . Աշտարակ հօր յերկրի . . . մաքրեցին զտիեզերս . . . Խառնեցին մարդիկ ընդ երկնային զօրութիւնս . . . սոքա են դեղ կենաց ի բժշկութիւն . . . իշխանութիւն ունին առաջնորդել մեզ յերուսաղէմ վերին . . . Վերաւորեցին զԲելիար ի մահ եւ ստացան պարծանս յաւիտեանական: . . . Այսօր փայլին նշխարք սոցա ի մէջ եկեղեցւոյ: . . . Տանար են Սուրբ Հոգւոյն կենդանի . . . Ոսկերք սոցա հիւանդաց բժիշկ:»

Եթէ մենք Հայերս, մեր սրբազան Սուրբերը, այսպիսի բարձր աթոռներու վրայ կը բազմեցնենք, հապա ի՞նչպիսի յարգանք կ'ընծայեն անոնց, երկինք եւ Հրեշտակներ եւ Սուրբն Նրուսաղէմ:

Ահա մեր Շարականներուն ըսածը.—

«Ցնծայ Նրուսաղէմ . . . Ուրախանան Հրեշտակք . . . Անմարմնոց զինուորութիւնք մեծապէս տօնեն . . . Բանակք հրեշտակաց շուրջ են զնոք եւ երգակիցք են միմեանց . . . եւ հայցեն միաբան զխաղաղութիւն

ամենայն աշխարհի: . . . Հեղմամբ արեան սոցա մեծարի մայր սոցա իմանալի Սիոն:»

Քրիստոնեայ հաւատացելոց եւ երկնային զօրութեանց հետ, Սրբոց յարգանք կ'ընծայեն նաեւ Մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս եւ Ամենասուրբ Հոգին եւ Հայր Աստուած:

Նայեցէք թէ ինչպէս կը նկարագրեն զայս Շարականները.—

«Ով Տէր Յիսուս Քրիստոս Դու սրբոց բնակարան ես եւ ի սուրբս ես հանգուցեալ . . . գաս եւ պսակես զսուրբս . . . Ձայն ի յերկնից վկայեալ ասէ. եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ . . . Աջ տեառն ի վերայ սրբոց իւրոց եւ փառք իւր հանգուցեալ է յոսկերս սոցա . . . ի Հօրէ եւ ի Հոգւոյն երանեալք:»

Ըստ մեր Շարականագիր Հայրապետներուն, ահա այս համօրէն եւ երանեալ Մարտիրոսները, երկնքի մէջ եւ հրեշտակաց հետ բնակելով, հանապազ զՔրիստոս կը փառաբանեն:

Այսպէս.—

«Գունդք ամենայն սրբոց գովեն զքեզ . . . օրհնեն զքեզ . . . օրհնեն զքեզ քաղցր ձայնի . . . եւ հնչմամբ քեզ երգեն . . . Ցնծացեալ բերկրին ընդ առաջ Տեառն . . . երկրպագեն Տէրութեանդ քո:»

Եւ մենք, Քրիստոնեայ եւ հաւատացեալ Հայերս յիշատակելով Համօրէն Մարտիրոսները, կ'աղօթենք առ Աստուած, եւ կը հայցենք անոնց բարեխօսութիւնը ըստ հետեւեալներուն.—

«Բարեխօսութեամբ սոցա ով Տէր մի անտես առնիր զմեզ . . . Յիշեա զմեզ . . . թողութիւն շնորհեա . . . Կեցո . . . Զխաղաղութիւն Քո պարգեւեա . . . արժանաւորեա հասանիլ եւ զմեզ ի յոյս . . . Հաշտեաց ընդ մեզ . . . եւ փրկեա ամենայն փորձութենէ . . . Խնայեա ի ժողովուրդս . . . Փրկեա ի հրոյն յաւիտեանից . . . Խնայեա ի Սուրբ եկեղեցի

fn . . . Պարգեւեա մեզ օրհնել զքեզ
արժանապէս . . . խաղաղացո զկեանս մեր
. . . Պարգեւեա յերկրի մերում քաղցրա-
խառն օդ եւ զգութեամբ ի բոյս առ ի լցումն
իկնել ամենայն յարկաւոր պիտոյից մերոց:»

Եւ Սրբոց յիշատակումը իր լրումին
կը հասցնենք, գոչելով առ Աստուած եւ
երգելով:—

«Ընդ սուրբս քո բարեբանեմք զքեզ . . .
Օրհնեմք զքեզ . . . Զքեզ գովեմք
համաձայնեալ ընդ սուրբս քո . . . Ի
ձեռքն Մարտիրոսացն առաքեցուք
գոհութեամբ Փառք ի Բարձունս Աստու-
ծոյ:»

ԿԱՐԷՆ ՔԶՆՅ. ԿՏԱՆԵԱՆ

ԿՐՆԱՊԱԼ ԸՍԵԼ “ՕՐՀՆԵՍՑԻ ԸԶՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ”

“Սիոն”ի ընթերցողներէն յարգելի
անձնաւորութիւն մը իր մտահոգութիւնը
կը յայտնէ, դիտելէ յետոյ կրօնական
արարողութեանց ժապաւեններ, ուր
“օրհնեսցի, պահպանեսցի” կը լսուի, բայց
անմիջապէս ետեւէն կը լսուին նաեւ
“ըզ”երը, անտեղի կերպով փակցուած
կրաւորական (օրհնեսցի, պահպանեսցի,
եւն) բայերուն հետեւող գոյականներուն
սկիզբը (ըզ-Հայրապետութիւն, ըզ-Հանրապետութիւն, ըզ-ջուրս, ըզ-իւղս,
ըզ-միւռոնս, ըզ-խաչս, ըզ-ժողովուրդս,
եւն):

Ուսեալ ընթերցողը դիտել կու տայ. “Հայերէն
գրաբարը ուղիղ գործածելու այս զանցա-
ռութեան մէջ բարձրաստիճան նուիրապետ
մը կար, սակայն ան վախճանած մեկնած
է եւ այլեւս անի կրտսերներու սայթաքելուն
պատճառ չի կրնար ըլլալ:” Եւ կը թելադրէ.—
«Պարգապէս Մաշտոցի կամ Անդաստանի
“Օրհնեսցի”ներուն ուշադիր ակնարկ մը
պիտի օգնէ անխորդ “ըզ”երը հատանելու
եւ դուրս ձգելու արարքին մէջ:”

“Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:”

